

САМОСТІЙНА РОБОТА З ГЕОГРАФІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Брюква Ю.В.,

бакалавр,

Покась Л.А.,

кандидат педагогічних наук,

*Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Актуальність нашої проблеми дослідження зумовлено тим, що сьогодні в освіті узятو вектор на формування особистості як найвищої соціальної цінності [3]. На сучасному етапі розвитку педагогічної теорії та практики великого значення набуває формування компетентності учнів [1]. Адже від неї залежить ефективність навчання: свідоме і міцне здобуття знань, перетворення знань на переконання, розвиток інтересу до навчальної діяльності, самостійність думки та практичних дій. Деякі автори переконані, що «формування ... компетентності є одним з найнеобхідніших завдань на шляху до виховання творчої особистості» [2, с.6.]. Одним із засобів формування предметної компетентності, на нашу думку, є організація самостійної роботи.

Питання самостійної роботи з географії висвітлювали у своїх працях такі науковці як Г.Ламекіна, С.Капіруліна, В.Корнеєв, Н.Кріт, О.Надтока, О.Топузов та інші.

Об'єкт дослідження: самостійна діяльність школяра з географії. **Предмет дослідження:** організація самостійної роботи учнів з географії на основі компетентнісного підходу.

Мета дослідження полягає у в науковому обґрунтуванні можливості самостійної пізнавальної діяльності учнів з географії для формування предметної компетентності. Відповідно до мети ми поставили **завдання:**

1. Проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу з досліджуваної проблеми та з'ясувати значення самостійної роботи у формуванні географічної компетентності учнівської молоді.

2. Розглянути сучасний стан організації домашньої самостійної роботи з географії у загальноосвітніх навчальних закладах України та виявити як часто вчителі використовують на свої уроках різні види самостійних робіт, їх ставлення до них та зробити порівняльний аналіз використання самостійних робіт у різних ЗНЗ.

Педагогічне дослідження проводилося в реальних умовах, в базових навчальних закладах: у загальноосвітній школі № 2 в м. Узин та спеціалізованій школі № 239 м. Києва. Були задіяні вчителі природничих дисциплін (25 осіб) та семикласники даних шкіл (50 осіб).

Аналіз психолого-педагогічної та фахової літератури показав неоднозначність трактувань поняття «самостійна робота» з погляду на її місце та роль у структурі навчально-виховного процесу. У визначенні поняття «самостійні роботи», як зазначає В.А. Коринська, виділяють наступні ознаки: робота виконується учнями у відведений для цього час за завданням вчителя без його безпосередньої участі; виконання самостійних робіт потребує від учнів значної мисленнєвої діяльності, використання раніш набутих знань та прийомів навчальної роботи.

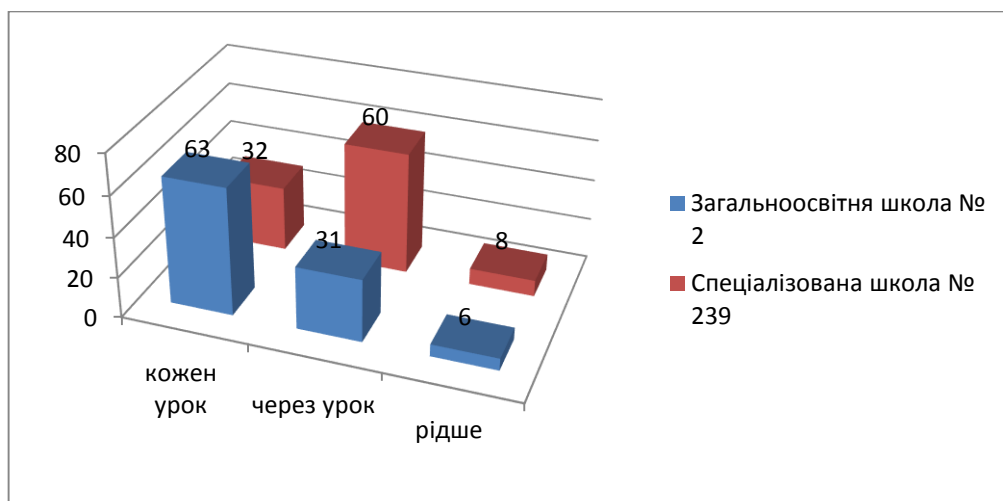
В.А. Козаков розуміє самостійну роботу як специфічний вид діяльності у навчанні, головною метою якого є формування самостійності суб'єкта, а формування його знань, умінь і навичок здійснюється опосередковано через зміст і методи усіх видів навчальних занять.

І.І. Левіна вважає, що самостійна робота – "форма навчальної діяльності учнів, у процесі якої вони планують роботу, здійснюють самоконтроль, коригують хід і результати її виконання. Ця робота може виконуватися як за завданням педагога, так і за власним задумом учнів і, як правило, без безпосередньої допомоги вчителя, але за його керівництвом".

У педагогічному словнику С.У. Гончаренко дає визначення, що «самостійна навчальна робота учнів – це різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності школярів, яка здійснюється ними на навчальних заняттях або вдома за завданнями вчителя, під його керівництвом,

однак без його безпосередньої участі» [5]. У своєму дослідженні ми будемо дотримуватися думки С.У. Гончаренка.

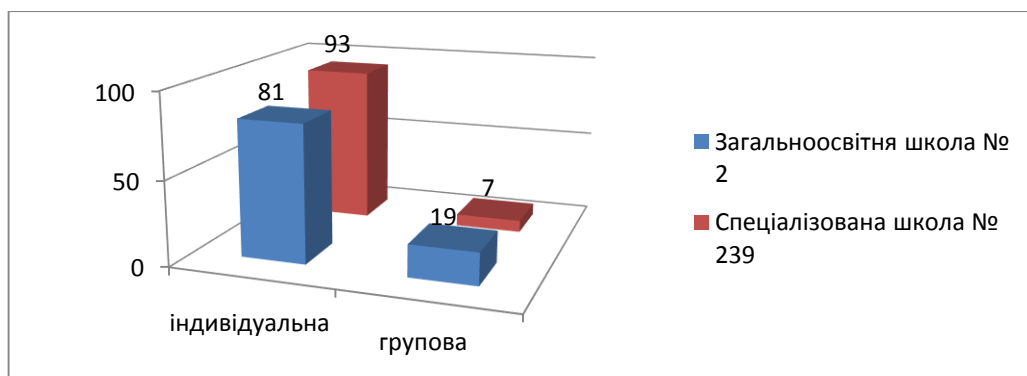
Нами було проведено серед учителів анкетування. Проаналізувавши відповіді на перше запитання нашої анкети «Як часто на своїх уроках Ви проводите самостійну роботу?», ми отримали такі результати :

Діаграма 1

Більшість вчителів Узинської загальноосвітньої школи №2 використовують самостійну роботу кожен урок як елемент для перевірки домашніх завдань. Також є середній відсоток вчителів які використовують самостійну роботу періодично, що є абсолютною протилежністю роботи педагогічного колективу спеціалізованої школи № 239 міста Києва, адже у своїй практиці для перевірки домашнього завдання надають перевагу використанню інтерактивним методам та прийомам навчання. Але майже ідентичні показники виявлено щодо проведення самостійних робіт не частіше як через 2-3 уроки.

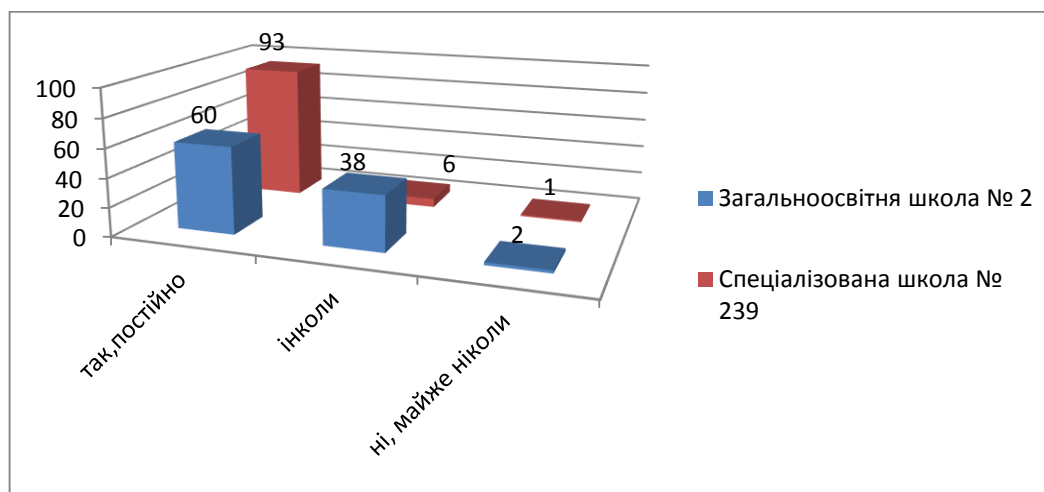
На друге запитання нашої анкети «Яка з форм проведення самостійної роботи Вам більше імпонує?» ми отримали такі відповіді.

Діаграма 2

Переглянувши дану діаграму, можна виявити, що більша частина вчителів надають перевагу індивідуальній формі проведення, але є присутня частка вчителів, які у своїй роботі більш схильні до використання групових форм проведення самостійних робіт.

Щодо третього запитання нашої анкети «Чи часто Ви практикуєте різнорівневі завдання для учнів під час самостійної роботи?» виявлено такі результати.

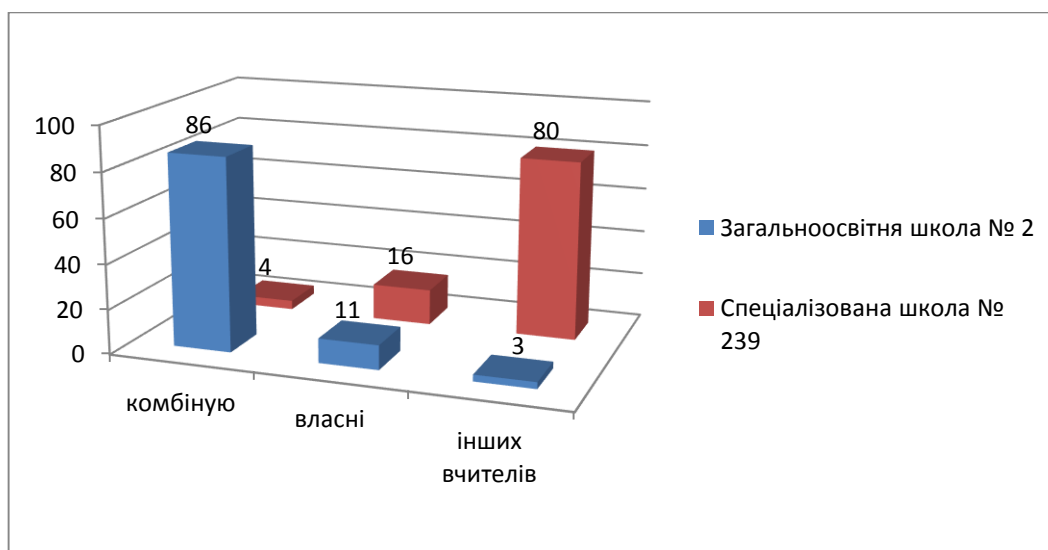
Діаграма 3

Одержано високі показники в діапазоні від 60-93 % щодо застосування різнопланових завдань для підвищення зацікавленості учнів у роботі та підвищення їх рівня навчальних досягнень. Учителі, що майже ніколи не використовують різнорівневу систему завдання складають всього 2-1 %.

Четверте запитання нашої анкети закритого типу звучало так «Які розробки для проведення самостійної роботи використовуєте Ви?»

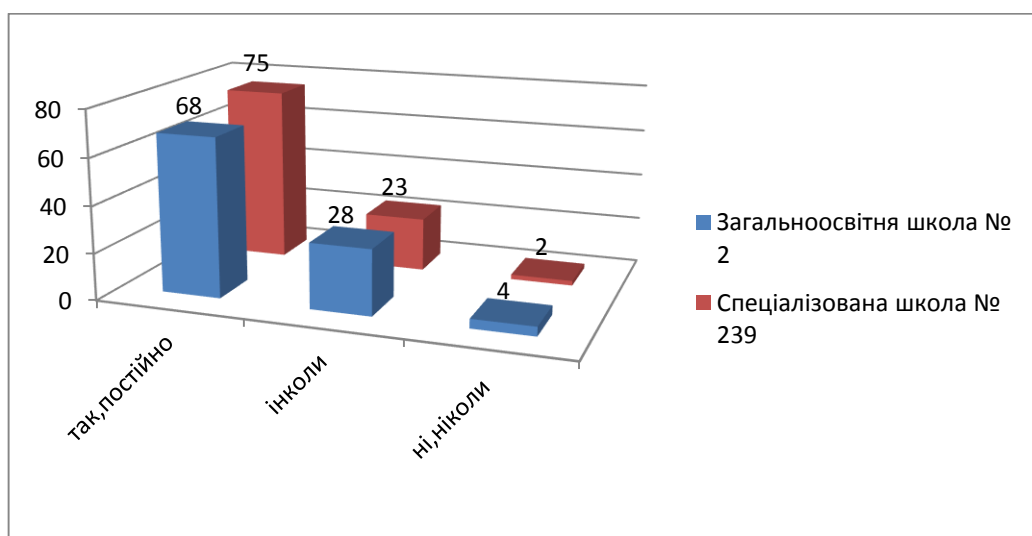
Обрахувавши данні нами було встановлено високу контрастність між даними навчальними закладами. Педагогічний колектив загальноосвітньої школи № 2 надають більшу перевагу методу комбінування. Тобто у своїй трудовій діяльності спираючись на власний досвід власноруч створюють навчально-дидактичні матеріали для проведення самостійних робіт, беручи до уваги матеріали відомих методистів сучасності. А вчителі спеціалізованої школи № 239 у своїй роботі використовують готові матеріали інших вчителів (для

проведення самостійних робіт у кожного учня є власний зошит на друкованій основі створений відомими авторськими колективами).

Діаграма 4

І, останє запитання нашої анкети було спрямовано на виявлення творчих завдань при проведенні самостійних робіт «Чи присутні у Ваших самостійних роботах творчі завдання?»

Діаграма 5

Аналіз діаграми 5 показав, що більшість вчителів у своїй педагогічній діяльності залюбки використовують творчі завдання при проведенні самостійних робіт. В анкетах вони обґрунтовують свій вибір тим, що творчі завдання у самостійній роботі дають змогу розвивати творче мислення учнів, сприяють більшій зацікавленості щодо вивчення географії. Проте є учителі, які у своїй роботі не використовують даний тип завдань, не бачать у них необхідності.

Проаналізувавши всі діаграми можемо дійти висновку що більшість вчителів позитивно ставляться до проведення самостійних робіт. Вони роблять все можливе щоб досягти максимального рівня знань у своїх учнів, зацікавити їх у вивчення матеріалу та розвивати їх творчі здібності. На беручи до уваги матеріальне забезпечення школи чи місце розташування, буде це велике місто-мільйонер, чи маленьке містечко, селище.

Отже, досліджуючи важливість організації самостійної роботи як одного засобу формування компетентності учнів, ми переконались у тому, що такий вид діяльності становить міцну базу для формування географічної культури, духовності та творчості підростаючого покоління, спонукає до роботи над розвитком власного інтелекту, культурного й морального рівня, сприяє формуванню активної життєвої позиції учнівської молоді в контексті компетентнісного підходу та реалізації завдань нової української школи.

Література

1. Концепція географічної освіти в основній школі: проект // Інститут педагогіки НАПН України / За заг. ред. О.М. Топузова, В.С. Яценка [та ін.] – К.: Пед. думка, 2014. – 30с.
2. Мотовиляк О., Покась Л. Методика формування комунікативної компетентності у старшокласників на уроках географії [Електронний ресурс] / Оксана Мотовиляк, Лілія Покась//Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8268>.
3. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua / laws / show / 344/2013>.